

1936 márciusától szeptemberig Tóth Bagi István cikksorozata a „Bácskai kisbirtok fejlődéséről” részletes és sok részletben a mai viszonyok között is reprodukálhatatlan erőteljességgel mutatott rá az itteni földtúrók helyzetére, az aratósztrájkra stb.

... „Az ifjú nemzedék 1848-ban végig valamennyi európai forradalomban döntő szerepet játszott. Ezt az ifjú nemzedéket az első virágzásában álló nacionalizmus, liberalizmus, valamint a császárában levő szocializmus fűtötte... Leszögezzük, hogy nem az északi és középeurópai faji uszításban gyűlölködő fiatalság az eszményképünk, hanem a meggondolt nyugâti kultúra új nemzedéke, mely a legliberálisabb légkörben ragaszkodik és lelkesedik a béke, haladás, szabadság értékeiért...” (1936 január.)

„Valósítsuk meg az élők egységét, nehogy a tömegsírban, mint holtak egyesüljünk.” (1936 április.)

E rövid áttekintés, azt hisszük, eléggé világosan mutatja a Híd progresszív irányát a multban, jelen számai ugyanezen következetes haladó szellemnek folytatódása, aminthogy a jövőben is ezen szellem szolgálatában akar maradni a jugoszláviai haladó magyar ifjúság lapja.

FIGYELŐ

OSSIETZKY

Amikor már majdnem úgy volt, hogy Mussolini kapja meg a Nobel-díjat, — a norvég komité Ossietzkyt tüntette ki.

Mégis...

Öt földrész szorongó embereiből az első pillanatban ennyi tört elő. És ez nem volt a „győztünk* ujjongó hebehurgyasága, a dac konoksága, nem az elégtétel gyönyöre, csupán a váratlan ajándék torokszorító öröme. Ne nevesen senki: de ez az újraáradó hit testet rázó zokogása volt. Az ártatlan halálra ítélt érezheti csupán ezt a testet rázó életáradást a felmentő ítélet kimondásánál: van igazság... A tisztaság és tisztesség, — ami az Ossietzky-lényeget jelenti és ami így az érte-szorongók és véle egy felelősségben találkozó lelki-ségét is jelenti — másképpen reagálni nem tud: van igazság. És ezt az antik drámák tompa végzethangja, a meggyötört ember hangtalan egyszerűségé-

vel mondja. És semmi többet. Semmi többet: mert mást nem lehet. A norvég békebizottság döntésére másképp reagálni nem lehet. Aki másképp reagál, az fegyvert csörtetve, hatalmi vétőt kiáltva, csak a hazugság érdekeit védheti. Mint a német kormány, amely a felháborodás hangján tiltazozik semleges norvég férfiak világitélete ellen és német belügyekbe való beavatkozást emlegetve, végső konzekvencialevonással fenyegetőzik. Az igazság ezegyszer fején találta a szöveget. Német hivatalos jegyzék tanúskodik róla: az igazságnak adott elégtétel beavatkozást jelent Németország belügyeibe...

A tudat, hogy van igazság, a hazugság mai dinamikus atmoszférájában: megrázó tény. Itt, és ebben az esetben az igazságról van szó: a fasizmus elsőszámú közellenségéről. A norvég ítélet ebben a szituációban: lehetetlen-

séggel felérő eredmény. Az igazság, mint lehetetlenség: ez mutatja, hogy hová sülyedt ez a kultúrájára oly büszke és humanizmusa tudatában oly rátarti európai szellemiség. Ossietzky, mint Nobel-díjas: lehetetlenséggel felérő eredmény. Ossietzky és nem Mussolini! Van igazság...

A dolgok mai állása a pécsi egyetem jelöltjét favorizálta. Mussolinit, aki a béke olajágát kilencmillió szurronnyal tüskézi, aki Abesszíniát „megmentette“ a háború borzalmaitól és az „utolsó barbarizmustól“, aki a spanyol nemzetet békés argumentumokkal dugja mellényzsebébe, Mussolini a fegyverdiadalmas megkiáltóját, akinek már alakoskodni sem kell, aki jelöltsége tudatában csakazértis mindannak az ellenkezőjét teszi és mondja, ami a békét jelenti: „A faszizmus megveti a békés életet... csak a háború fokozza csúcsteljesítményekre az emberi energiákat, épp azért minden doktrina, mely eleve elhatározott békekészségből indul ki, idegen a faszizmusnak.“

Ossietzky — az eleve elhatározott békekészség — idegen volt a faszizmusnak. De idegen és anachronizmus lett a ma Európájában is, melyet hitelhagyói egyre szemérmetlenebbül keritenek el a faszizmusnak. Ossietzky ellensége volt: a háború ellensége. A weimari áldemokrata hiába dugta be fülét, Ossietzky négy év előtt elhangzott vádbeszéde, darázsdongásként ma is ott zúg azok fülében, akik a háború szentségét hazudják életnek: „Mi, a béke igenlői, egyetlen kötelességet ismerünk: mindig és újra bebizonyítani, hogy a háború nem hősiesség, mert csak borzalmat és kétségbeesést hozhat az emberiségre. Lapidárisan beszélünk, de mi a nyelvünkre nem vi-gyázhatunk, éppen mert tudjuk, hogy a hatalompolitikai helyzet ebben a pillanatban számunkra kedvezőtlen. De ez a lapidáris nyelv Laotse-től a bib-

lián át Kant-ig egyformán uralja az irodalmat. A háborút mindegyikük gyilkosságnak bélyegezte és a katonamesterséget egyformán mészárosmesterségnek... A mi célunk: a háború lejáratása és ha támadunk, akkor ezt azért tesszük, hogy megvédjük az életre való jogot. Mi hasznuk van a háború elesetteinek az Ismemeretlen Katona sírjából? Biztosítatók előbb az ember életét, mert csak így lehet megvédeni becsületét is.“

Aki így beszél: természetesen csak hazaáruló lehet, akit meg kell bélyegezni; idegen érdekek bérence! Meggyőződést bíróság előtt nem lehet oly fekete-fehéren bizonyítani, mint egy késelést. Ezt vagy érzi az ember, vagy nem. Ha érzi: akkor a más meggyőződésen levő vagy meghajol előtte vagy meggyalázza. A weimari bíróság négy év előtt elvitatta Ossietzkytől a meggyőződést. Hitlernek kellett jönni, hogy a koncentrációs tábor ország-világnak bebizonyítsa Ossietzky meggyőződésének makulátlanságát. Irtózatossá bizonyíték: egy emberi élet egészsége és ereje fizette meg az árát. Ma egy roncs köszönti az elégtételt: az igazságot. Ma egy megrokkant ember hiszi és látja az igazság elherdálhatatlan erejét: önmaga tisztaságát, a meggyőződése dokumentumát, az emberiség történetéből immár kiradirozhatatlan nevét: Carl von Ossietzky.

Van igazság. És Ossietzkynek hívják. Göbbels világgá pocskondiázta, Hamsun leköpte, Stahlkopf körbehajszolta, Himmelstoss vizsgáztatta és ütötte, az ásó lihegett, az orvos kirúgta... hazaárulásra nincs orvosság, csak büntetés... Hol van már mindez? Ossietzky rég túl van a test kötöttségén. Sebezhető, gyötörhető testnél több. Erkölcsfogalom, szellemhatalom és így sérthetetlen. Akik a szellemhez csak a testen keresztül férközhetnek: a semmibe nyúlnak. A faszizmus állatvalósága

csak testet ismer, tehát a szellemmel is csak a testen keresztül tud megbírkózni. Ronccsá dögönyözi, kutyává alázta, hullává bizonyítja, öngyilkosságba hajszolja, de amikor ki akarja fújni lihegő szadizmusát, ennek a dögönyözött, alázott, gyilkolt testnek a világ egy másik pontján, a lét egy ismeretlen síkján jelentkező valósága a semmibe fújja az egész inkvizíciós hatalmi tudatot. Hiába a Göbbelsek mikrofonkéjelgése, hiába a Szvatkók fasizmusba züllött cinizmusa, az undorban megfulladt Salengro és a koncentrációs táborokban ronccsá hajszolt Ossietzky, egyformán bizonyítják a szellem sérthetetlenségét, a meggyőződés fertőző továbbáramlását, amelyet a fasizmus animális dinamikája csakis pillanatokra akaszthat meg. Pillana-

tokra, melyek az Ossietzkyeket pocskondiázzák, kínozzák, gyalázzák, gyilkolják, melyek azonban az inkvizíciós hatalom minden szadizmusa dacára is világ-dimenzióvá növelik a ronccsót, aki Ossietzky névre hallgat. Egyetlen ember, aki ime felér milliós országok hatalmi örületté duzzasztott háborús totalitásával. Egyetlen ember, aki békét akar, aki igazságot szuggerál és akinek neve immár elválaszthatatlanul egyjelentésű a béke, az igazság fogalmával. Van igazság. És ezt az igazságot Ossietzkynek hívják. Ember ennél többet nem tehet. Ember ennél többet nem jelenthet.

Ossietzky az igazság kinyilatkoztatott példája. Dogma és hittétel. Korparancs.

Fábry Zoltán.

KÖNYVSZEMLE

UJ MAGYAROK. (Havi folyóirat, Bukarest, Str. Isvor 30.) Már ötödik éve jelenik meg Romániában ez a vaskos, szépkivitelű magyar folyóirat, amelynek gerince: a magyar latifundium, az óriásbirtok elleni kérlelhetetlen, megalkuvást nem ismerő harc, riadó a magyar nincstelen tömegek megmentésére. A folyóirat megindítója és főszerkesztője dr. Fényes Samu már öt év óta a latifundiumok és exponensei (képviselői) által indított leg súlyosabb gyanúsítások és üldözések központja. De ez a mind nyitottabb szemmel néző öreg lankadatlan energiával folytatja küzdelmét az anyaországban éhhalállal viaskodó három millió legmagyarabb magyar paraszttal.

A mai szűk Magyarországon 830.000 pórcsalád van, melynek nincs biztosítva a létminimuma. A földbirtok 52,6 százaléka 6000 család kezén oszlik meg, míg 47,4 százalékon 433.200 földműves család osztozik s ezek között 292.000 paraszt

családnak nem adja meg a törpebirtok a létminimumot. Viszont 431.000 földműves család teljesen nincstelen, csupán nap-számos munkára van utalva. Ezekből állítódik össze az a 600.000 család, illetve a hárommillió legmagyarabb magyar, aki az éhhalállal vívódik. A fentebb említett 830.000 létminimum híján való család száma úgy jött ki, hogy ezek az adatok az 1921. évi népszámlálás eredményei, de 1921. és 1930. évek között a mezőgazdasági népesség a visszatelepítések nyomán 550.000 lélekkel szaporodott, ami körülbelül 110.000 családot tesz ki.

Az UJ MAGYAROK programja egyszerű. Közel akarja egymáshoz hozni a szétamputált darabokat, a régi sokszázados gyűlölség talajában kölcsönös bizalmat igyekszik kelteni. A gyűlöletet azok terjesztik, akik a nép hiszékenységével visszaélnak. Fontos tehát a bizalom alapján baráti szálakat fonni a magyar, jugoszláv, román és szlovák közös jövőjű népek között.

Ebben a keretben lehetne kölcsönösen behegesztetni egymásnak a sebeit, elosz-

latni az évszázadok alatt halmozott gyűlölségeket, félreértéseket, egyik nép szívtől a másik nép szívéig lehetne keresni és megtalálni az utat s lehetne létesíteni olyan kulturlehetőségeket, amelyekről mind a négy nép elkezdhetné szellemi és erkölcsi újjászületését, az eddiginél nagyobb világható kulturszerepre.

A korát meghazudtolóan aktív főszerkesztő pedig kész még a további küzdelmekre.

„Az UJ MAGYAROK a béke fegyvere, 74 év nyomasztó terhével a derekamon, — 75. születésnapomon írom e sorokat — ernyedetlenül akarom folytatni tovább a harcot a békéért, a magyar nép életbenmaradásáért s az utódállamok népeivel való megértésért, hogy bensőséges, testvéri szeretet sarjadjon ki ott, ahol eddig csak bojtorján és tövis termett és sebzett.”

Dr. Jancsó Elemér: A szabadkőművesség a XVIII. században. A napokban hagyta el az erdélyi sajtót ez a figyelemre méltó tanulmány. A szabadkőművesség szerepe irodalmunkban eddig meglehetősen tisztázatlan volt és ezért e tekintetben igen nagy hiányt pótol dr. Jancsó Elemér munkája.

A magyar irodalom hőskorának ideális lelkű harcosainak majdnem valamennyie tagja volt a szabadkőműves szervezeteknek. Hogy csak egy-két kiválóbb tagját említsük: Kazinczy, Aranka, Bessenyei, Versey, Bacsányi, Kármán, Báróczy, Gyöngyösi, Martinovics és Hajnóczy, akinek hatalmas elkobzott kézirat-tömege a magyar jobbágyság történetéről még ma is kiadatlanul hever a Nemz. Múzeum könyvtárában. — Mindannyian a felvilágosodás emberei, akik a kibontakozó új világ eljövételét érezték és akarták már, de fölvilágosodott humanizmusuk széles világában nehezen találták a gyakorlati megvalósíthatóság útját.

Az akkori páholyok működésének hatása óriási volt s Kazinczy mondta a szabadkőművesekről, hogy még egy tár-

saság sem tett annyi jót, az emberiséget semmi nem nemesítette úgy, mint ez.

A bécsi páholy tagjai voltak a Habsburg-főváros legkiválóbb fizikusai, kémikusai, orvosai és tehnikusai, akik a szervezetekben összeköttetésbe kerültek a magyar testőrökkel, nagy hatást gyakorolva rájuk.

A szabadkőművesek sorából kerültek ki a Martinovics-összeesküvés tagjai is, akik Magyarországot a francia 1789-es forradalom mintájára óhajtották köztársasággá átalakítani. A dunai konföderáció és a középeurópai Svájc gondolatát a Martinovics-mozgalom programjában lelhettük fel először komoly és céltudatosan kitervelt formában.

Ezek az előretörő magyar irodalmárok és kultur-ferfiak örömmel üdvözölték a francia forradalom kitörését és attól a magyar elnyomottak felszabadulását várták. Egő optimizmusukat tolmácsolta Bacsányi „A francia változásokról” írt költeményében, amikor így énekelt:

*Nemzetek, országok! kik rít kelepcebén
Nyögtök a rabságnak kínos köteleiben;
S gyászos koporsóba döntő vas-igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhattátok,
Ti is, kiknek véré a természet kéri,
Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri,
Jertek! s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázzó szemetek! Párisra vessétek!*

Dr. Jancsó beigéri könyvének folytatását is. Érdeklődéssel várjuk a következő kötetet, felvilágosítást várva arra a kérdésre is, hogy mi volt az ok, amely a szabadkőművesek haladó szervezeteit megmerevítette és álhumanistává változtatta.

B. J.

Szerkesztői üzenetek

Többeknek. Lapunk összes régebbi számai kifogytak.

Terjesztőinknek. Kérjük terjesztőinket, hogy a lapunkból szükséges példányszámról bennünket előre értesítsenek, mert csak így tudunk a rendeléseknek eleget tenni. — Egyuttal kérjük az elszámolások sürgős behúldését is.

Felhívjuk előfizetőink figyelmét, hogy címváltozásaitak idejekorán sziveskedjenek kiadóhivatalunkkal közölni.

Felkerjük munkatársainkat, hogy kéziratataikat csak a papír egyik oldalára írják.

„HID” literarni, mesečni časopis, izlazi mesečno jedanput (oko 15-og). Odgovorni urednik i izdavač: SIMOKOVICH ROKUS — Redakcija i administracija: SUBOTICA, Parčetićeva ulica 39.

Pretplatne cene: 1 god. 30 din., 1/2 god. 16 din., 1/4 god. 9 din.

Pojedini broj 3 dinara.

Gradska štamparija, Subotica. 36—1238